

אמונה

ומדע

קנה

רפואת הנפש ורפואת הגוף הולכות יד ביד

ישנם אנשים רבים וקבוצות שזקוקים להשפעה ולהכוונה שיסייעו להם להבין שרפואת הנפש ורפואת הגוף הולכים יד ביד ביחד, במיוחד כאשר מדובר ביהודים. זוהי חובה וזכות ראשונה במעלה שמוטלת על כל יהודי, לסייע לאחיו היהודים בהתאם למצוות ואהבת לרעך כמוך, הכלל הגדול של התורה

ב"ה

ב' טבת, תשל"ט

ברוקלין, נ.י.

ד"ר...

פיירפאקס, קליפורניה

שלום וברכה:

הריני לאשר את קבלת מכתבך מיום ה-29 בדצמבר, בו אתה כותב על הנושא התזונה, ומציע איך לשפר את ההיבטים התזונתיים של התפריט הכשר, בייחוד בנוגע למוסדות שמספקים שירותי פנימייה ומזון לתלמידים, וכו'.

אני בטוח שהעלית את הנושא, בצורה מתאימה, בפני מוסדות כאלה. שכן, מכיוון שההתחייבויות שלי מוגדרות באופן ברור על-ידי מסורת עתיקה והן קשורות אך ורק להיבטים רוחניים של הפצת לימוד התורה וקיום המצוות והיהדות בכלל, יהיה זה קשה עבורי ליזום פעולה מסוימת בשטח האמור.

למותר לומר ששמירה על הבריאות היא אחת המצוות היסודיות של התורה, והדינים הנצחיים של התפריט הכשר, אם כי הרבה יותר מאשר דיני הבריאות גרידא, דורשים אף הם איפוק וכו'. יחד עם זאת, יש לזכור שכאשר מדובר בהערכות תזונתיות מסוימות, הן עוברות שינויים מהותיים מזמן לזמן וממקום למקום, ולא תמיד שוררת אחדות דעים אפילו בקרב מומחים בשטח זה. לפיכך, אדם חייב להיות זהיר ביותר לגבי החלטות ציוניים וערכים שניתנים לשינוי, על הסמכות של התורה – שהיא נצחית ובלתי משתנית. כך שאני יכול להדגיש, ואני מדגיש, את מצות "ונשמרתם מאוד לנפשותיכם" רק בצורה כללית,

אבל ביחס לפרטים, חייבים להשאיר זאת בידי מומחים לתזונה. בוודאי אין צורך להרחיב בפניך על האמור למעלה.

מכיוון שכתבת לי על הנושא, הדבר עורר אותי להעיר הערה שנוגעת לעניין.

כמובן, מומלץ מאוד להתעניין בשיפור ברפואת הגוף, אשר כאמור, היא אחד היסודות הבסיסיים של היהדות התורנית; וכאשר פועלים מתוך עמדה של אמונה בה' ובתורתו, הדבר חייב לגרום שמאמצים כאלה יהיו גם קרובים יותר אל המציאות וגם יותר בהצלחה. יחד עם זאת, אני בטוח שהתעניינות כזאת צריכה לעורר עניין עמוק ברפואת הנפש, הרפואה של הנשמה, ובדומה לכך לגבי אותה דרגה של התמסרות לה' ולתורתו. כפי שאתה יודע, ישנם אנשים רבים וקבוצות שזקוקים להשפעה ולהכוונה שיסייעו להם להבין שרפואת הנפש ורפואת הגוף הולכים יד ביד ביחד, במיוחד כאשר מדובר ביהודים. זוהי חובה וזכות ראשונה במעלה שמוטלת על כל יהודי, לסייע לאחיו היהודים בהתאם למצוות ואהבת לרעך כמוך, הכלל הגדול של התורה. חובה וזכות זאת היא גדולה עוד יותר ביחס לאנשים אשר ההשגחה העליונה בירכה אותם בעמדה של מקום בולט והשפעה, והובטחנו ש"דברים היוצאים מן הלב – במיוחד כשהם מלווים בדוגמה חיה – נכנסים אל הלב ופועלים את פעולתם".

אם תודיע לי את שמך היהודי המלא, יחד עם שמה היהודי של אמך, וכך גם ביחס לרעייתך, אזכור את שניכם בתפילה כפי שנתבקשתי.

המאחל לך הצלחה, ומקווה לשמוע ממך בשורות טובות,

בכבוד ובברכה,

[חי"ק]

קנט

התורה מול המדע

אותם אנשים בעלי כוונות טובות אשר הרגישו מאולצים
לפרש פסוקים מסוימים בתורה באופן שונה מהפירוש
המסורתי המקודש מימים ימימה, עשו זאת רק מתוך
אמונה שגויה שהשקפת התורה (לגבי גיל העולם וכו')
היתה בניגוד למדע

ב"ה

י"ח אדר שני, תשל"ג

ברוקלין, נ.י.

ד"ר...

המחלקה לפיזיקה

ברוקלין קולג'

ברוקלין, נ.י.

שלום וברכה:

מכתבך הגיע אלי באיחור מסוים והאישור שלי התעכב עוד יותר באופן בלתי נמנע עקב
ימי הפורים שחלפו בינתיים.

בנוגע להדפסה מחדש של המכתב שלי מיום כ"ה אלול תשל"א, אני משאיר זאת
לשיקול דעתך, עם תנאי אחד בלבד. מכיוון שהקוראים מורכבים בדרך כלל מאנשים שונים,
לא הייתי רוצה שאף אחד יבין לא נכון, אפילו בשגגה, שום חלק מהמכתב הנ"ל שעשוי
להיראות כאילו הוצא מהקשר שלו.

אולי זוהי הזדמנות להדגיש שוב כמה נקודות יסודיות:

(1) אותם אנשים בעלי כוונות טובות אשר הרגישו מאולצים לפרש פסוקים מסוימים
בתורה באופן שונה מהפירוש המסורתי המקודש מימים ימימה, עשו זאת רק מתוך אמונה
שגויה שהשקפת התורה (לגבי גיל העולם וכו') היתה בניגוד למדע; אחרת, הם לא היו
מחפשים פירושים חדשים בתורה.

(2) הספרות המתנצלת – לפחות חלק ניכר ממנה – שנוצרה כתוצאה מתפיסה מוטעית,
הסתמכה על העיקרון שכמו במקרה של "מותר לשנות מפני דרכי שלום" (ראה גם חולין
כז, ב: דחית.. בקש. בראשית רבה ח, ט: דחית בקנה), לא היה שום נזק בעשיית ויתור

מילולי "תמים" כלפי המדע, אם הדבר היה מועיל לחיזוק ההתמסרות לתורה ולמצוות אצל רבים.

(3) בתחתית הגישה הזאת היתה האמונה המוטעית ש"המסקנות" המדעיות היו מפורשות ומוחלטות.

(4) במאמר מוסגר, הסבר מסוים לגישה זאת כלפי המדע ניתן למצוא בעובדה (שהצבעתי עליה במכתבי הקודם), שהתורה מייחסת למדע מעמד גבוה יותר של אמינות מזה שהמדע בן ימינו תובע זכות עליו, כפי שמוכח מן הכלל בהלכה שמותר לוותר על האיסור של חילול שבת על פי דעתו של רופא בתחום של פיקוח נפש והרבה הלכות דומות.

(5) עם זאת, הנקודה המכריעה היא שהמסקנות הכי אחרונות של המדע הביאו לשינוי קיצוני בהערכתו של המדע את עצמו, תוך שהוא מגביל באופן ברור את המגבלות של עצמו. בהתאם לכך, אין שום דבר מוחלט במדע; העיקרון של סיבה ותוצאה הוחלף ב"השתלשלות סבירה של אירועים" וכו'.

(6) יתירה מזו, המדע בן ימינו סבור שדעות ותיאורים מדעיים לא בהכרח "מציגים" את הדברים כפי שהם באמת.

(7) המדע תובע אימות שנשען על ניסוי: "מסקנות" נחשבות ל"מדעיות" אם הן נחקרו על ידי ניסוי – אבל בוודאי שלא ביחס לתנאים שמעולם לא היו ידועים למין האנושי ולעולם לא יהיה ניתן לשכפל אותם.

(8) לאור כל מה שנאמר למעלה, אין שום סיבה כלשהי להאמין שהמדע (בשונה מהמדענים) יכול לקבוע דבר מוחלט לגבי משהו שהתרחש בעבר הרחוק, בהיסטוריה 'שלפני-השחר'. כתוצאה מכך, אין כל צורך לחפש מחדש פירושים חדשים בתורה כדי "ליישב" אותם עם המדע, כפי שנקבע בתחילת המכתב.

(9) אגב ההתייחסות המיוחדת שלך לשבת בראשית, הדבר מדהים שאלה שניסו לפרש מחדש את מניין ששת ימי הבריאה במונחים של עידנים וכו' אפילו לא הזכירו את הסתירה להשקפה כזאת מהנוסח של גט. מפורסם עד כמה דייקנית היא ההלכה בנוגע לגט. נוסח הגט מתחיל בכתיבה החד-משמעית של התאריך שלו "לפי בריאת העולם" (למשל, בשנה הנוכחית היו כותבים: שנת חמשת אלפים שבע מאות ושלושים ושלוש לבריאת העולם). במלים של המגילה שקראנו השבוע, "ישנו עם אחד... ודתיהם שונות מכל עם" – ייתן השם שכשם שבימים ההם העם שלנו הרגיש בצדק גאה בייחודיות ובשוני שלו ולא עשה שום ניסיון ליישב את ההלכות, המנהגים וההשקפות שלו עם אלה של העמים שביניהם הוא היה "מפוזר ומפורד", כך כל יהודי יגלה גם עכשיו את אותה רוח אמיצה, שמתבססת על התורה האחת והיחידה מכיוון ש"זאת התורה לא תשתנה ולא תהא מוחלפת" – אחד מי"ג העיקרים הבסיסיים של האמונה שלנו, כפי שנקבע על ידי חז"ל.

בכבוד וכברכה,

[חי"ק]

קס

הוכחה פשוטה לבריאת העולם

כאשר בן אדם רוצה לעשות משהו, הוא זקוק לחומרים וכלים, ולעתים קרובות מאוד הוא זקוק לעוזרים. אבל השם הוא לא כמו בן אדם; הוא יצר ועשה הכל על ידי שהוא פשוט אמר, "יהי!"

ב"ה

ראש חודש תמוז, תשל"ט

ברוקלין, נ.י.

הילדה...

ברכה ושלוש:

קיבלתי את הפתק שלך ובו כמה שאלות אודות השם.

אענה לך באמצעות דוגמה פשוטה: אם את הולכת ברחוב ורואה גורד-שחקים, את יודעת שמישהו עשה את גורד-השחקים הזה עם כל הקומות שלו, הקירות, החלונות, וכן הלאה. אותו הדבר, אבל בוודאות גדולה יותר, כאשר את רואה את השמש והירח והכוכבים, וכאשר את מסתכלת סביבך ורואה עצים ופרחים וציפורים וכל הנבראים הנפלאים האחרים, ואת בני האדם, את יודעת שהשם יצר את כולם.

עכשיו, כאשר בן אדם רוצה לעשות משהו, הוא זקוק לחומרים וכלים, ולעתים קרובות מאוד הוא זקוק לעוזרים. אבל השם הוא לא כמו בן אדם; הוא יצר ועשה הכל על ידי שהוא פשוט אמר, "יהי!". וכך, על ידי הדיבור של השם נעשו השמים והארץ, וכל מה שנמצא בכל העולם הרחב. כמובן, השם הוא רק אחד; הוא לא זקוק לעוזרים.

בנוגע לשאלה האחרת שלך, האם ניתן לדבר אל השם, את בוודאי יודעת שאנחנו עושים זאת בכל יום כאשר אנחנו מתפללים אל הקב"ה ומברכים ברכה, כמו הברכה "שהכל": "ברוך אתה ה', אלוקינו מלך העולם, שהכל נהיה בדברו". וכאשר אנחנו אומרים "ברוך אתה", אנחנו ללא ספק מדברים ישירות אל הקב"ה.

אני מקווה שאת לומדת את תורת השם ומקיימת את מצוותיו, ובאופן כללי מתנהגת כפי שהשם רוצה שכל ילדה יהודייה תתנהג, מאחר שהיא בת שרה, רבקה, רחל ולאה,

האמהות של העם היהודי. ואף-על-פי שזוהי "חובה" בכל מקרה, זוהי גם הדרך לקבל וליהנות מברכות השם עבור עצמך, עבור הוריך היקרים ועבור כל העם היהודי.

בברכה,

[חי"ק]

קסא

מתן תורה – עובדה בלתי ניתנת להכחשה

בקרב אותם עדים ראשונים היו רבים שלמדו את יסודות המדע באותם ימים (כלומר, המצרים), שהרבה הישגים שלהם עדיין קשים מדי להבנה בימינו; היו בקרבם פילוסופים וחושבים, וכן אנשים בורים ובלתי מחונכים, נשים וילדים מכל הגילאים. ובכל זאת, כולם דיווחו על המאורע ועל התופעה הקשורה בו מבלי שתהיה סתירה בין אדם לחברו.

ב"ה

כ"ה אייר, תשי"ב

ברוקלין, נ.י.

הרב ש. [שלמה] קרליבך

W. 79th Street 305

ניו יורק, נ.י.

שלום וברכה:

לאחרונה הבאת לתשומת לבי מכתב שנשלח אליך על ידי ה.ב.ג., סטודנט באוניברסיטת קולגייט, האמילטון, ניו יורק. במכתב זה הכותב מתיימר להיות אדם שחושב בצורה מדעית אמיתית ואינו מאמין בדברים על-טבעיים; הוא גם טוען בתוקף ש'נראה שכל העובדות הן בסתירה לקיומו של אלוקים', וטוען שהוא 'יהודי ליברלי', וכו' וכו'.

מכיוון שאינני מכיר את הרקע של אותו סטודנט, ואף לא את התחום המדעי שבו הוא מתמחה, אינני יכול לעסוק בנושא באופן מפורט, ובייחוד במסגרת של מכתב.

עם זאת, ישנן כמה הערות כלליות שאני יכול להעיר, אשר הסטודנט הנ"ל כנראה לא שם לב אליהן, ואשר הוא היה עושה טוב אילו התבונן בהן בתשומת לב:

(1) המדע אינו בא עם מסקנות ואמונות מוכרעות מראש ועם הרעיון של יישוב והתאמת העובדות לאמונות הללו. ההיפך הוא הנכון, המדע מטפל בעובדות ורק אז הוא מגבש דעות ומסקנות. לגשת לנושא כאשר דעתו של האדם מוחלטת מראש, זאת לא חשיבה מדעית אמיתית אלא סתירה לה.

(2) המדע דורש ששום מסקנה לא תהיה בר-תוקף לפני שייערך לימוד ומחקר מקיף על הנושא. לפיכך, השאלה עולה מאליה: כמה זמן ומאמץ הקדיש הכותב הנ"ל ללימוד הדת על מנת להצדיק את המסקנות שלו על הנושא?

(3) כל מאורע או תופעה שמעידים עליהם עדים נחשבים לעובדה, בייחוד כאשר העדות היא זהה ומגיעה מאת עדים בעלי אינטרסים שונים, חינוך שונה, רקע חברתי שונה, גיל שונה וכו'. כאשר ישנה עדות כזאת, היא מתקבלת בתור עובדה בלתי ניתנת להכחשה אפילו אם היא לא תואמת לתיאוריה מדעית. זהו הנוהג המקובל במדע אפילו כאשר ישנם כמה עדים מהימנים, ובוודאי כשיש עשרות, מאות ואלפי עדים.

ההתגלות האלוקית על הר סיני היתה עובדה שהעידו עליה מליוני אנשים, שכולם דיווחו עליה במדויק עד הפרט הכי קטנטן, משום שכל עם ישראל ניצב ליד הר סיני והיה עד לכך. אנחנו יודעים שזוהי אמת, משום שמיליוני יהודים בימינו מקבלים אותה ככזאת, והם קיבלו אותה ככזאת מההורים שלהם, ואותם מיליונים, כל אחד בתורו, קיבלו את העדות מהדור הקודם, וכן הלאה, בשרשרת בלתי פוסקת של עדות שהועברה ממיליוני אנשים אל מיליוני אנשים, דור אחר דור, עד למיליוני העדים הראשונים שראו את המאורע במו-עיניהם. בקרב אותם עדים ראשונים היו רבים שלמדו את יסודות המדע באותם ימים (כלומר, המצרים), שהרבה הישגים שלהם עדיין קשים מדי להבנה בימינו; היו בקרבם פילוסופים וחושבים, וכן אנשים בורים ובלתי מחונכים, נשים וילדים מכל הגילאים. ובכל זאת, כולם דיווחו על המאורע ועל התופעה הקשורה בו מבלי שתהיה סתירה בין אדם לחברו.

עובדה כזאת היא בוודאי בלתי ניתנת לערעור. אינני מאמין שישנה עובדה אחרת שיכולה להשתוות אליה מבחינת העדים והדייקנות.

להכחיש עובדה כזאת הוא בכלל לא דבר מדעי; זהו ההיפך הגמור מן המדע.

במאמר המוסגר, מצער מאוד ששוני בסיסי זה בין הדת היהודית והדתות של האחרים ידוע כל כך מעט, משום שהדת היהודית היא הדת היחידה שאיננה מבוססת על מייסד אחד או על מייסדים אחדים, אלא היא מבוססת על ההתגלות האלוקית שהעידו עליה כל האנשים, שמספרם היה כמה מיליונים.

זה עונה גם על קביעתו של מר ג' ש"קבלת התורה בתור האמת היחידה היא דבר מסוכן"

מכיוון ש"המחברים שלה היו רק בני אדם... ובתור בני אדם הם לא היו יכולים להיות חסרי תקנה (שאינם יכולים לשגות)". יהודים מקבלים את התורה בדיוק משום שהיא ניתנה ע"י הקב"ה, ולא ע"י בני אדם, והיא ניתנה בנוכחותם של מיליוני בני אדם שראו זאת ושמעו זאת במו-עיניהם ובמו-אוזניהם. זוהי הסיבה לכך שהתורה היא האמת המוחלטת, משום שהקב"ה הוא מוחלט.

אני מצרף בזה עותק נוסף, אם תרצה להעביר זאת למי שמתכתב איתך.

בכל האיחולים הטובים,

בלבביות,

[חי"ק]

קסב

מה הפירוש "חמה מהלכת למעלה מן הרקיע"?

"הארץ מסתובבת כמו כדור, עכשיו צד זה למעלה, ואחר כך הוא למטה; וכל הנבראים שונים זה מזה בגלל התנאים האקלימיים השונים..." בכך קובע הזוהר בבירור את שתי העובדות גם יחד: שהארץ היא כדורית, ושהיא מסתובבת סביב הציר שלה עצמה

ב"ה...

י"א טבת, תשי"ב

ברוקלין, נ.י.

מר...

ברוקלין, נ.י.

שלום וברכה:

הנני לענות על מכתבך מיום כ"ט בכסלו, בו אתה מבקש הסבר לדברי הגמרא במסכת פסחים (צד, ב), בנוגע לקביעה ש"ביום חמה מהלכת למטה מן הרקיע, ובלילה למעלה מן הרקיע וכו'". אתה גם מבקש שיאירו את ענין לגבי הגמרא במסכת בבא בתרא (כה, א), וכיצד ניתן ליישב זאת עם העובדה שהארץ היא כדור, כפי שנקבע בתוספות במסכת עבודה זרה, בהתבסס על התלמוד הירושלמי.

בתשובה לכך, אנא עיין בזוהר, חלק ג' דף י' עמוד א', שם אנו מוצאים את הקביעה הבאה:

"הארץ מסתובבת כמו כדור, עכשיו צד זה למעלה, ואחר כך הוא למטה; וכל הנבראים שונים זה מזה בגלל התנאים האקלימיים השונים... ישנם מקומות על הארץ שבהם יש אור, בשעה שיש חושך במקומות אחרים; יום כאן, לילה שם. ישנו מקום שבו יש יום אחד ארוך, והלילה מגיע רק מדי פעם למשך זמן קצר".

בכך קובע הזוהר בבירור את שתי העובדות גם יחד: שהארץ היא כדורית, ושהיא מסתובבת סביב הציר שלה עצמה.

ביחס לקטעים מהתלמוד שהוזכרו למעלה, פרשנים שונים עסקו בהם, ומהם הייתי ממליץ לך, בתור הפרשנות שמתקבלת הכי בקלות, את זאת של הרמ"א בספרו "תורת העולה", חלק א', פרק ב', שם מוסברת הגמרא.

בברכה,

[חי"ק]

קסג

השמש סובבת סביב הארץ

האמונה שלי היא שהשמש סובבת סביב הארץ, כפי שגם הכרזתי ברבים בהזדמנויות שונות ובדיון עם פרופסורים שמתמחים בתחום זה של המדע

ב"ה

ראש חודש כסלו, תשל"ו

ברוקלין, נ.י.

מר...

פלאשינג, נ.י.

שלום וברכה:

במענה לשאלתך בנוגע לעניין של תנועת השמש והארץ, האם השמש סובבת סביב הארץ או הארץ סובבת סביב השמש.

האמונה שלי היא שהשמש סובבת סביב הארץ, כפי שגם הכרזתי ברבים בהזדמנויות שונות ובדיון עם פרופסורים שמתמחים בתחום זה של המדע.

לאור הנ"ל, אין לי שום התנגדות, כמובן, אם תרצה לפרסם השקפה זאת לכל מי שתבחר, מכיוון שכאמור הכרזתי על כך בעל-פה ובכתב למתכתבים שחקרו את הנושא הזה, ביותר מאשר מקרה אחד.

בכבוד ובברכה,

[חי"ק]

נ.ב. בכמה מן ההזדמנויות הנ"ל, כאשר דיברתי על הנושא ברבים, נתתי הסבר ברור ומפורט מדוע השקפה זאת אינה סותרת כלל את המדע של ימינו. עם זאת, הדגשתי שדיברתי על המדע המודרני בן-ימינו, בשונה מהמדע הפטולומאי והמדע של ימי הביניים, שאז דגלו בהשקפות מנוגדות בנושא זה. המדע המודרני, לעומת זאת, לאחר שדחה את שתי השיטות, הגיע למסקנות שאינן מהוות כל בעיה למי שמחזיק באמונה שהשמש סובבת סביב הארץ, כפי שהסברתי באריכות מסוימת במקום אחר.

הערת המו"ל: וראה עוד בנושא זה בפרק "אמונה ומדע" בכרך הבא, השלישי בסדרה זו.

